

Лариса МАРЧУК

Іван Мосюк головує в селі Старуня Богородчанського району на Івано-Франківщині, відколи Україна стала незалежною

Реалізовано вісімнадцять грантових проектів у сферах освіти, медицини, спорту, екології, сільського господарства, благоустрою села, культури. На черзі – туристичний проект, а також пошук альтернативних видів енергопостачання.

Сонячні батареї і парк льодовикового періоду

Село Старуня лежить на семи пагорбах. Його краєвиди викликають замишування в кожного. А сільського голову Івана Васильовича Мосюка ці особливості рельєфу спонукають до нових ідей. Його завдання – створити для односельців умови зручного проживання, село розкинулося на 25 квадратних кілометрах, а це – 58 кілометрів доріг, які утримувати в належному стані дуже складно. Через часті дощі, зливи, снігопади в передгір'ї Карпат шляхи руйнуються швидко.

– Дороги в селі – це найбільша проблема, яку самотужки важко розв'язати, – каже Іван Васильович, пригальмовуючи автомобіль на крутих поворотах.

Ми під'їхали до сільської ради, зайшли в кабінет голови, що нагадує навчально-виховний і науковий

центр. При вході – змістовно оформлений великий стенд «Парк льодовикового періоду «Старуня», на стінах – спортивні кубки, на стінах розвішані розмаїті грамоти й фотографії, на полицях – безліч книжок, брошур, проспектів, листівок.

– Наше село, як і інші, має свої особливості розвитку, вони визначаються щоденним життям нашої громади. Нам зі своїми нагальними проблемами важко достукатися до вищого керівництва й одержати необхідні кошти для розвитку громади, бо там, нагорі, всі села міряють на свій аршин, тож ми обрали власний шлях. На сесію виносимо найактуальніші питання, потім через анкетування й опитування вивчаємо думку громади, а тоді готуємо проект, для фінансування якого використовуємо різні фонди, – продовжує розповідь

Іван Васильович. – Чітко окреслюємо поставлену ціль, адже все одразу здійснити неможливо. У самоврядуванні має домінувати поступальний процес, розпоршуватися на все й одразу не треба. І ми вже маємо в цьому чималий досвід. На базі нашої сільської ради відбуваються семінари голів сільських рад. Бо ми знаємо, як підготувати проект й одержати необхідні кошти на його втілення. Реалізували вже вісімнадцять грантових проектів. Нині розробляємо проект альтернативних видів енергії – встановлення сонячних батарей. Я вже знайшов для них гарне місце на схилах Старуні. На черзі – поетапне втілення інвестиційного науково-туристичного проекту «Парк льодовикового періоду», розробленого Івано-Франківським технічним інститутом нафти і газу.

Не казка про мамонта й волохатого носорога

Село Старуня стало відомим завдяки мамонту. Якщо скрізь вони вимерли і не збереглися, то тут він постав перед селянами у забальзамованому вигляді. 1907 року, коли німецька фірма видобувала в Старуні озокерит – земляний віск, на глибині 12,5 метра знайшли тушу мамонта. Повідомили про це науковців не одразу, і поки ті збиралися в дорогу, хтось із робітників узяв шматок шкіри на постолі. Зі Львова та Кракова поспішили до Старуні дослідники. Згодом тут відкопали ще й волохатого носорога. У шлунках і мамонта, і носорога знайшли рештки рослинної й тваринної їжі. Нині мамонт і кілька сотень зразків рослин льодовикового періоду зберігаються у Львівському природничому музеї, який, на жаль,

уже понад два десятиліття перебуває на ремонті, й доступ до його експозиції тимчасово припинений. А ось залишки волохатого носорога потрапили до Кракова й там туристам їх залюбки показують і розповідають про унікальну старунську знахідку.

У 70-80-ті роки було проведено кілька вітчизняних археологічних експедицій, які віднайшли тут 12 прадавніх поселень. Наслухавшись про розмаїті знахідки, учні місцевої школи й собі почали пильно приглядатися до рідної землі. Натхненні археологами школярі під час оранок на полях відшуковують старовинні знахідки. Тож у школі з'явився краєзнавчий музей.

Уже двічі, у 2004 і 2007 роках, до Старуні приїздили вчені на міжнарод-

ну наукову конференцію. Відзначали 100-річчя старунської знахідки. Польські науковці видали книгу «Старуня», її переклали українською. А невдовзі виникла ідея створення проекту парку льодовикового періоду. Розроблено кілька етапів його реалізації, триває підготовка до втілення проекту.

Вулкан для туристів

Сьогодні Старуня приваблює туристів унікальним діючим вулканом. Аналогів йому у світі немає.

– А все почалося ще 1907 року, коли в Старуні знайшли поклади нафти та озокериту, – розповів Іван Васильович. – Це була справжнісінька нафтова лихоманка, на тутешніх землях зробили решето зі свердловин. Зрештою, нафту видобули, а шахти закинули.

Місцева населення одержало у спадок не тільки копалини озокериту, калійні солі, мінеральні води, а й низку нерозв'язаних екологічних проблем.

Закинуті старі шахти, шурфи, свердловини, із яких виділяються газ та мінералізовані води, досліджені мало. Сьогодні ці 60 гектарів старунських земель мають статус геологічної пам'ятки загальнодержавного користування. У 1977 році після землетрусу в Румунії у Старуні активізувався вулкан. У невеликому озерці булькоче не магма, а нафта з болотом. Це приклад того, як земні надра подають ознаки своєї безперестанної діяльності. Дослідники вважають, що старунський вулкан має властивість попереджати про вулканічні прояви на землях за тися-

чі кілометрів від Старуні. Вони помітили, що задовго до початку землетрусу в Чилі він став активнішим. Але всі ці факти потребують наукових досліджень, якими в Україні чомусь ніхто не цікавиться, окрім сільського голови Івана Васильовича Мосюка. Він зібрав чималу бібліотеку про все, що відомо науковцям про старунський геологічний феномен, постійно підтримує з ученими зв'язок, запрошує в гості, ініціює проведення наукових конференцій. Відтак шукає інвесторів для втілення своїх планів – прагне привернути увагу туристів.

Місцева громада творить, а центр привласнює

Хоч би там як було, але туристи і вчені приїхали, подивились й поїхали, а старунчанам треба розв'язувати щоденні насущні проблеми: дбати про виховання й навчання дітей, про здоров'я, благоустрій села. Повинні працювати на належному рівні школа, дитсадок, лікувальний заклад, спортивні майданчики, культосвітні заклади. Основні проекти функціонування села виносили на обговорення громади. Так був написаний проект створення Центру розвитку дитини, де основний наголос, зважаючи на відсутність у селі дитсадка, зроблено на підготовці дітей дошкільного віку від 2 до 5 років. І завдяки гранту ЮНІСЕФ при школі відкрили Центр раннього розвитку дитини «Ластів'янка» – за назвою місцевого урочища. Старе приміщення, майже непридатне до експлуатації, реконструювали силами громади. Працювали самі на відбудові. Кошти мали тільки на будівельні матеріали. Сьогодні діти разом із батьками приходять сюди навчатися два рази на тиждень.

– Була розроблена спеціальна методологічна програма: підготували вже 20 дітей до школи, – підкреслив педагог Тарас Глодан. – Пізніше районний відділ освіти запровадив тут посаду вихователя.

– Я так зрозуміла, що центр відтепер перебуває не у власності Старунської сільської ради?

– Так, він уже під опікою районного відділу освіти, – відповів Тарас Петрович.

Отже, спостерігається дивна законність: сільська громада самотужки відкриває об'єкти соціальної інфраструктури, такі, скажімо, як Центр розвитку дитини чи Амбулаторія загальної практики сімейної медицини (її силами громади створили у старому приміщенні торгового центру і теж

завдяки коштам грантового проекту ЮНІСЕФ, забезпечили необхідним медичним обладнанням), а після цього заклади стають надбанням управлінні освіти й охорони здоров'я. Відтак їх беруть на свій баланс у районі й одержують від держави на їх утримання відповідне фінансування. І сільська громада на місцях не може проконтролювати, скільки виділено коштів на їх утримання і чи раціонально їх витрачають. А тим часом хто, як не сільська громада, найкраще знає, чим живуть односельці і які мають потреби?!

42

Те, що в Старуні активізується життя громади, свідчать цифри народжуваності.

– Із року в рік у нас зростає кількість породіль, – підтвердила лікар – акушер Світлана Жовтоніжна. – Сьо-

Пам'ятник священику

У Старуні проживає 3,5 тисячі мешканців. Тут діють три церкви й усі належать до однієї конфесії – греко-католицької. Збудовані вони силами односельців. Потреба в такій кількості церков викликана тим, що село розкинулося на 25 квадратних кілометрах, тож людям потрібно було скоротити дорогу до храму.

– Священик і вчитель у селі здавна були авторитетами, – наголосив Іван Васильович, – і сьогодні вони активісти сільської громади. За допомогою церкви нам удалося розв'язати низку проблем, передусім благоустрою села: постійний до-

Теніс у селі – наймасовіший вид спорту

гляд за кладовищем, систематичне вивезення сміття. За власні кошти ми утримуємо людину, котра доглядає за цвинтарем і кожного дня до 10-ї години ранку збирає машиною мішки зі сміттям, які виставляють старунчани біля своїх обійсть.

Тепер у Старуні відбуваються районні змагання з настільного тенісу. З усіх довколишніх сіл любителі тенісу приїздять на тренування. Місцеві спортсмени виграли клубний чемпіонат у Західному регіоні. А кубків, призів і нагород – не перелічити.

– Я працюю вчителем фізкультури у Старунській школі, а ще треную тенісистів, – розповів Богдан Петришин. – Мої діти, син і донька, – кандидати в майстри спорту. Старунські тенісисти завжди виграють, бо мають удома добру підтримку.

Спортивні майданчики довкола школи впорядковані. Мають старунчани й свою футбольну команду, котра дарує їм чимало приємних хвилин, особливо коли перемагає і привозить кубки, які красуються в кабінеті голови сільської ради.

Проїхавши селом, ми ні обабіч дороги, ні в рівчках не бачили будь-якого сміття. Роботи з благоустрою фінансуються за рахунок місцевого самооподаткування, яке громада сама затвердила на сході села: це 50 гривень на рік – за вивезення побутових відходів і догляд за кладовищем.

Тільки завдяки добрій організації створених вуличних комітетів за півтора року удалося газифікувати все село. Не хеткував голова найменшими кошторисними проектами, якщо вони відповідали інтересам навчання, просвіти, екології. Передусім такими, як «Захистимо Карпати», що спрямований проти вирубування лісів, забруднення довкілля продуктами місцевого нафтоперегонного заводу. Удалося виїхати за межі села вчителям і стажуватися за просвіт-

ницькими проектами. Багато цікавого дізналися старунчани, ставши слухачами «Народної мандрівної школи». Це ще один науковий проєкт, присвячений таким питанням, як правильний догляд за свійськими тваринами, висаджування городни тощо. Часто стереотипи минулого і в сільському господарстві, і в суспільстві треба ламати, бо все довкола має поступ, рух вперед, спрямований на поліпшення якості життя, що зв'язується з духовними принципами християнина. І голова Старуні разом із сільською громадою над цим старанно працюють. Можливо, тому, що закладено правильні основи. Сама назва села Старуня (перша згадка про нього датована 1378 роком), на думку науковців, походить від трьох слів: «старий», «старанно», «сторона». Тож старунчани використовують **старий** досвід, запозичують новий «на **стороні**» й **старанно** втілюють його в життя. Хіба не формула для успіху?

«Ефект чайника»

– Та не все так легко й просто вдається нам вирішувати, – зауважує Іван Васильович. – Адже кожний з нас про все має свою думку, а громаді треба прийняти спільне рішення. І щоб не було зайвих розмов і пересудів, треба вчасно й доступно подати людям інформацію. Потрібно постійно звітувати й не усно, бо слово, як горобець, вилетить – не спіймаєш. Я волюю видавати інформаційні бюлетені та звіти про зроблене, аби уникнути «ефекту чайника», який закипає і все довкола облікає.

«Ефект чайника»

– Та не все так легко й просто вдається нам вирішувати, – зауважує Іван Васильович. – Адже кожний з нас про все має свою думку, а громаді треба прийняти спільне рішення. І щоб не було зайвих розмов і пересудів, треба вчасно й доступно подати людям інформацію. Потрібно постійно звітувати й не усно, бо слово, як горобець, вилетить – не спіймаєш. Я волюю видавати інформаційні бюлетені та звіти про зроблене, аби уникнути «ефекту чайника», який закипає і все довкола облікає.

Тільки завдяки добрій організації створених вуличних комітетів за півтора року удалося газифікувати все село. Не хеткував голова найменшими кошторисними проектами, якщо вони відповідали інтересам навчання, просвіти, екології. Передусім такими, як «Захистимо Карпати», що спрямований проти вирубування лісів, забруднення довкілля продуктами місцевого нафтоперегонного заводу. Удалося виїхати за межі села вчителям і стажуватися за просвіт-

ницькими проектами. Багато цікавого дізналися старунчани, ставши слухачами «Народної мандрівної школи». Це ще один науковий проєкт, присвячений таким питанням, як правильний догляд за свійськими тваринами, висаджування городни тощо. Часто стереотипи минулого і в сільському господарстві, і в суспільстві треба ламати, бо все довкола має поступ, рух вперед, спрямований на поліпшення якості життя, що зв'язується з духовними принципами християнина. І голова Старуні разом із сільською громадою над цим старанно працюють. Можливо, тому, що закладено правильні основи. Сама назва села Старуня (перша згадка про нього датована 1378 роком), на думку науковців, походить від трьох слів: «старий», «старанно», «сторона». Тож старунчани використовують **старий** досвід, запозичують новий «на **стороні**» й **старанно** втілюють його в життя. Хіба не формула для успіху?

